

Stemmen van Groninger dijken van Aafke Steenhuis is toe aan tweede druk

'In Amsterdam werd ik Groningser dan ooit'

Ze woont aan de Nieuwendammerdijk in Amsterdam. De Groninger schrijfster en journalist Aafke Steenhuis. We lopen even naar de bakker, achterlangs, langs de voet van de dijk. Bij de bakker wordt gekletst. Over school en kinderen. Gezellig. Dorps. Een uurtje later rijdt de melkboer over de dijk. Even boodschappen doen. Hij draagt de zware tas voor haar naar binnen. Aafke Steenhuis heeft een gouden plekje in Amsterdam. Nieuwendam is een oud dijkdorpje aan de stille kant van het IJ dat door Amsterdam werd geannexeerd om er arbeiderswoningen neer te zetten. Haar woning was tot 1920 het gemeentehuis. We praten in de raadszaal. Ze laat boekjes zien over de geschiedenis van haar huis. De gevangenis was beneden en de politieagent woonde onder de raadszaal, aan de voet van de dijk. Ook nu nog is er een actief dijkleven in Nieuwendam. "Er is bijvoorbeeld de voetbalclub De Dijk. En in de zomer is er de dijkmaaltijd."

Dijken en water lopen als een rode draad door het leven van Aafke Steenhuis. Ze had al de wens om over dijken te schrijven, toen bleek dat de provincie Groningen iemand zocht om een boek over de Groninger dijken te schrijven. Graag zelfs. *Stemmen van Groninger Dijken* is in het najaar uitgekomen en gaat half januari in tweede druk. Ze zwierf drie seizoenen met een vouwfiets, stevige stappers en een caravan langs oude - vaak beschermde - Groninger slapersdijken en hun bewoners; kunstenaars, borgbewoners, boeren en arbeiders. De tocht startte in de Groninger binnenstad en liep via het Reitdiepdal langs de noordelijke zeedijken en tenslotte langs de Eems en de Dollard. Ze ervoer veel vrijheidsdrang onder de Groningers. "t Kan ze niks schelen. Ze gaan hun eigen gang."

Met Aafke Steenhuis' geboorte in Delfzijl werd de toon voor de rest van haar leven gezet. Ze ging vaak met haar ouders en grootouders naar de dijk en het strand. Toen ze iets ouder was, wandelde ze in Zuidhorn met haar ouders langs kanalen en diepen om toch maar water te

zien. Als student wonend op het vlakbij de stad Groningen gelegen Noorddijk genoot ze van de ruimte, de weilanden en de Oude Stadsweg. Tegenwoordig fietst ze regelmatig even over de dijk langs het IJ naar het IJsselmeer. "Even een bak koffie drinken."

Haar leven begon in 1946 op een oud dijkje langs het Damsterdiep. "Mijn ouders hadden het huis nr. F 106 gekocht, in de bocht bij de steenfabriek van Hijlkema. Daar stonden ongeveer acht puntige arbeidershuisjes met een tuin ervoor, een sloot en een bruggetje en dan de Rijksweg. Mijn ouders zijn in de oorlog getrouwd. Dit huis kwam vrij. Er zat geen glas in, het was erg verwaarloosd. Ze hebben het opgeknapt en daar ben ik in 1946 geboren. Twee kilometer buiten Delfzijl aan de weg. Dat was oorspronkelijk een dijkje langs het Damsterdiep, een combinatie van de riviertjes Apt en Fivel plus stukjes gegraven kanaal. Bijzonder is dat die gegraven rechte stukken door de werking van de zee toch meanderden."

"Nait over t brugje. Dat herinner ik me van die tijd. Daar was de Rijksweg, het verkeer en de angst dat ik in

de sloot viel. Het klinkt nog in mijn oren. Er waren weinig kinderen. Ik speelde veel met een oude buurman die gepensioneerd was. Hij had op de steenfabriek gewerkt. Ik speelde, praatte met hem, we maakten blokken. Hij was communist. Mijn vader was socialist. Ze praatten samen en daar was ik dan bij."

"Ik ging vaak met mijn moeder naar Delfzijl. Naar het strand. Ik geloof dat mijn opa daar nog aan meegeholpen heeft in de crisistijd. We gingen naar het strand én naar de dijk. En mijn vader wilde altijd naar de haven. Heel lang heb ik onbewust zelf ook die drang gehad. Toen ik vier jaar was, verhuisden we naar Zuidhorn. Mijn vader werd overgeplaatst. Hij werkte bij het waterleidingbedrijf. Dat was een ingrijpende overgang voor mijn ouders en mij. We hadden gevoelens van gemis. Mijn moeder vertelde me dat ik niet naar school wilde. Ik miste opa en oma en de buurman. En ik heb altijd het water gemist. Er was iets wat er niet was. De aanwezigheid van geliefden en de weidsheid, de enorme ruimte van het water."

In die tijd was Zuidhorn een benauwend dorp. Qua mentaliteit veel gelatener en met een uiterst verfijnd netwerk van rangen en standen en godsdiensten. Terwijl er in de havenplaats veel cafés waren en het allemaal veel internationaler was. Mijn ouders hielden van wandelen en fietsen. Daarmee hebben ze het opgelost. We gingen 'Tolhek in t rond.' Langs het Van Starckenborghkanaal, en het Hoendiep. Daar zag je de rietkragen en de zon en het water. En we gingen alle feestdagen naar Delfzijl. Altijd. Ik heb wat in die Blauwe Engel gezeten. Het was in die tijd best ver."

Als puber trokken de dijk en het water in Delfzijl heel sterk. "Ik vond het heerlijk om alleen over die dijk te lopen. Melancholiek over de zee uitstaren. Met matrozen, buitenlanders praten, in cafés zitten. Boten die binnenkwamen. Er ligt een Noor. Er ligt een Rus. Er ligt er een uit Chili", vertelt ze vergenoegd. "Mijn reislust heeft daar direct mee te maken."

Ze ontmoette haar echtgenoot Jan Joost Teunissen - met wie ze later op reis ging - tijdens haar studie. Ze schreven, studeerden en trouwden heel jong. "Hij was 19 en ik 21. We zijn beiden dorpsmensen. Jan Joost kwam uit een intellectueel gezin. We wilden graag buiten wonen. We

waren op vakantie in Spanje en kregen een telegram van een vriend. Hij vroeg of we met hem in een echt Gronings boerenhuis op Noorddijk wilden wonen. Maar om het te kunnen huren, moesten we wel trouwen. Daar hebben we vier jaar met zijn drieën gewoond." Noorddijk lag toen nog een flink eind buiten de stad Groningen, midden in de weilanden. De nieuwbouw was nog niet opgerukt.

In die periode had ze vaak maar acht uur college per week. "De rest van de tijd wandelde en fietste ik. We lazen veel, er werd veel over politiek gepraat. We waren actief met bezettingen enzo. Ik wilde altijd actief zijn, maar ook een rustig plekje om bij te komen. Nu zit ik ook weer aan de rand van een drukke stad."

Eind 1972 studeerde ze af. Nederlands en Spaans en literatuurwetenschap. Samen met Jan Joost ging ze een half jaar naar Chili. "Zo'n reis was toen heel bijzonder. Het kostte ook heel veel geld. De landhervorming was daar gaande, onder de socialistische regering Allende. Vlak na ons bezoek kwam de staatsgreep."

De ervaringen in Chili hebben een enorme invloed op hun leven gehad. Samen met Jan Joost schreef ze het *Chileens Dagboek*. "We hebben daar aan zee gewoond. Zeven maanden bij indianen. De landhervorming was een voorbeeld van hoe feodale grootgrondbezittingen onder landarbeiders verdeeld werden. De staatsgreep kwam vlak daarna. De spanning was al voelbaar. Velen zijn vermoord, ook vrienden. Als we gebleven waren ..."

Maar Aafke Steenhuis keerde terug op Noorddijk. En voor ze het wist had ze een baan bij de Groene Amsterdammer. "Ik wist niet wat me overkwam. Het was een wrede overgang vanuit de stilte naar een druk bestaan. Ik ging in Amsterdam-Oost op zoek naar een etage. Mensen die ik als beroemd en welvarend beschouwde, woonden op een enkele verdieping. En moesten daar hun bedbank uitklappen. Dat was voor mij ongehoord. Ik kreeg een gevoel van weezin. Al die trappen met tien burens. We kochten een Groningse tjalk, gebouwd in het Winschoterdiep. Een 26 meter lang aardappelschip. Daarmee hebben we 11 jaar aan de Amsteldijk gelegen. Het was een intellectuele periode. Veel loeges. Mevrouw Allende kwam zelfs en veel politici, ballingen uit Zuid-

Amerika. Ik maakte veel interviews met schrijvers, filmers en politici. In dat schip hadden we wel de dakluiken van doorzichtig perspex voorzien. We wilden het weer, de regen en de sneeuw zien."

Uiteindelijk verhuisde ze - na een vergeefse zoektocht naar een woning aan de kust - naar hun huidige dijkwoning. Ze kon niet meer tegen de toenemende verkeersdruk op de Amsteldijk. "Ik werd wanhopig. Ik dacht al: Anders ga ik maar helemaal weg. Weer naar het Noorden. Toen kregen we in 1985 dit huis. We vielen erop. En ik realiseerde me: Dit kan geen toeval zijn."

In Amsterdam werd Aafke Steenhuis zich steeds bewuster van haar Groningse afkomst. Ze begon Groningse gedichten te publiceren. "Door in Amsterdam te wonen werd ik me heel bewust van mijn Groningse cultuur. Ik werd hier veel Groningser dan ik ooit was. Het is prachtig om in een kerkje in Niehove of Oudeschans gedichten voor te dragen. Als ik 's nachts terugreed in de auto, had ik het gevoel dat ik in een heel oud gebied was geweest. Wat nou: Amsterdam is oud? Amsterdam is helemaal niet zo'n oude stad. Groninger dorpen zijn veel ouder. Ezinge bestaat al 1500 jaar."

Ze schreef steeds meer over Groningen. "Jan Abrahamse vroeg me of ik nog eens wat wilde schrijven voor Noorderbreedte. Ik zei dat ik graag over de dijken wilde schrijven. Want de provincie ligt er vol mee. Het zijn zulke mooie lichamen. Toevallig was Jan bij de provincie geweest. Die vroegen hem of hij iemand wist... Al snel daarna ben ik met vouwfiets,

stevige stappers en ouwe jas plus caravan naar Groningen gegaan."

KARIN ZWAAN

Stemmen van Groninger dijken. Aafke Steenhuis. Uitgeverij Contact. ISBN 90-254-9826-4. Het boek is nu uitverkocht, de tweede druk ligt half januari in de boekhandel.

Aafke Steenhuis Stemmen van Groninger dijken

UITGEVERIJ CONTACT

Een dijk is een beschermer, een vriend

Ik maakte vroeger met een vriendin voettochten over de dijk. De eindeloze ruimte tegemoet. Natte weilanden, kleine huisjes bij de dijk. Akkers met prei en kool. Bouwlanden. Ik vind dat mooi. De aangename triestheid, verlorenheid, geheimzinnigheid, je wordt heel erg doordrongen van de seizoenen. Van het biologische proces van groei en wasdom. Je wordt geconfronteerd met de oneindigheid van de ruimte en

de eindigheid van je eigen leven. Zo voelde ik dat al heel vroeg."

"Een dijk is iets wat mensen verbindt. Een snoer van belevenissen en verhalen. Een dijk plaatst je boven het landschap, maar maakt je ook een stipje. Een dijk geeft overzicht, blijdschap, ruimte, maar ook bescheidenheid en nietigheid. Het thema van het boek is 'wat is de binding?' Wat heb je met dit landschap van dijken? Een dijk maakt nieuwsgie-

rig. 'Even kop boven diek steken.' 'Even naor diek tou.' Er tegenop rennen omdat je benieuwd bent wat er achter is. Er zijn ook metafysische kanten. Aan deze kant en aan de overkant. Een dijk is een beschermer. Een vriend. Iemand die bij je is. Ik vind het zelf heel anders om op een dijk te liggen dan op een grasveldje. Vooral die oude. Die liggen beter. Het heet ook een dijklichaam. Alsof jouw lichaam op een ander lichaam ligt."

Aafke Steenhuis verweeft in haar boek behalve gesprekken met bewoners van het Groninger dijklandschap ook haar eigen ervaringen, indrukken en herinneringen. Het resultaat is een prachtig, soms ontroerend, portret van Groningen met zijn inwoners, zijn geschiedenis en zijn mooie plekjes. Niet alleen in woord, ook in beeld beschrijft ze haar ervaringen. Enkele van haar schilderijen zijn opgenomen in het boek. Zoals het hier afgebeelde 'Steenhuisheerd', het huis van de voorouders van de schrijfster, gelegen tussen Uithuizermeeden en Roodeschool.